

EGYETEMI DOKTORI (PH.D.) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Baromfipatógén *Pasteurella multocida* és *Riemerella anatipestifer* nyomon követése molekuláris epidemiológiai módszerekkel

Kardos Gábor

Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum
Orvosi Mikrobiológiai Intézet

2007

Bevezetés

A különböző fertőző betegségek vizsgálatában egyre fontosabb szerepe van a járványtanilag összefüggő esetek nyomon követésének, így a zoonózis ételfertőzések vagy a nozokomiális fertőzések esetében ma már nemcsak a pontos etiológiai diagnózis felállítása, hanem a járványtani elemzés is részévé vált a rutin diagnosztikának.

Erre a célra szolgáló tipizáló módszereket (szerotipizálás, fágtypizálás) már régóta alkalmaznak mind az orvosi mind az állatorvosi diagnosztikában, ezek azonban számos szituációban (például egy szerotípusba tartozó izolátumok esetén, vagy ha a kórokozó szerológiailag egységes) nem adnak kielégítő eredményt. Emiatt szükség van modern, nagy felbontású, molekuláris (DNS-) alapú tipizáló módszerekre, amelyek lehetővé teszik a járványtani kapcsolatok pontos elemzését gyakorlatilag minden kórokozó mikroba esetén.

A molekuláris tipizáló módszerek alkalmazásával lehetőség nyílik a fertőzőforrások hatékony felderítésére, járványok korai felismerésére és a fertőzések pontos nyomon követésére, tehát alkalmazásukkal javítható az orvosi, állatorvosi munka hatékonysága, javulnak a megelőzés lehetőségei, és esetenként jelentős költségek takaríthatók meg.

A hazai gyakorlatban ezek a technikák a humánpatogének diagnosztikájában meghonosodtak, bár nem váltak még számos laboratóriumban elérhető rutin módszerekké, a hazai állatorvosi diagnosztikában azonban eddig a molekuláris tipizáló módszereket alig vagy egyáltalán nem alkalmazták a baktériumok vonatkozásában. A baktériumok tipizálásának standard módszere, a pulzáló mezejű gél elektroforézis (PFGE) csak nagyon nehezen volt elérhető az állategészségügyi és az élelmiszerégszségügyi diagnosztika számára. Jelen munka beszámol a módszerek bevezetéséről a hazai állatorvosi diagnosztikai gyakorlatba, és bemutatja alkalmazhatóságukat két fontos baromfipatógén baktérium, a *Pasteurella multocida* és a *Riemerella anatipestifer* laboratóriumi diagnosztikájában.

Célkitűzések

1. Baromfikolera járványokból izolált *Pasteurella multocida* törzsek összehasonlítása PFGE és rep-PCR segítségével, retrospektív járványtani nyomozás céljából.
2. *Riemerella anatipestifer* specifikus kimutatására alkalmas PCR kidolgozása a faj pontos azonosítása érdekében.
3. *R. anatipestifer* tipizálására alkalmas PFGE protokoll kidolgozása és alkalmazása hazai *R. anatipestifer* törzsek jellemzésére.

Izolátumok

A munka során a volt Debreceni Állategészségügyi Intézet és az Avilab Kft. *P. multocida* törzsgyűjteményében található izolátumokat vizsgáltunk. Minden izolátum moribund vagy elpusztult állatok szerveiből származott, tenyésztésük és azonosításuk a megfelelő protokollok szerint történt. Az antibiotikum érzékenységi vizsgálatokat standard korongdiffúziós módszerrel végeztük. Az izolátumokat a vizsgálatok elvégzéséig liofilizált formában vagy -80 °C-on tároltuk. Összesen három visszatérő járványsorozatot vizsgáltunk.

Az első járványsorozat összesen öt tulajdonos egy délkelet-magyarországi településen tartott lúdállományaiban zajlott, 2001 és 2003 között. A tulajdonosok közül kettő (B és E) cég, három magánszemély volt. Összesen legalább 12 járványból származó 16 izolátumot vizsgáltunk. A járványok nagy része (8 járvány) az egyik cég (B) állományában zajlott, a többi tulajdonos állományában csak egyetlen (C, D, E), illetve egy esetben két (A) járvány zajlott.

A második járványsorozat egy kelet-magyarországi nagyüzemi termelő különböző, általában egymástól távol (akár több 10 km távolságra) elhelyezkedő pulykatelepein zajlott, 1998 és 2003 között. Az állatokat mindegyik telepre ugyanabból a keltetőből telepítették, a telepek között állatmozgás nem történt. Összesen hat telep (A-F) volt érintett, legalább 18 járványból összesen 27 izolátum tipizálását végeztük el.

A harmadik járványsorozat egy kelet-magyarországi nagyüzemi lúdtenyésztő cég egymástól földrajzilag távol elhelyezkedő állományaiban zajlott, két nagyobb részletben. Az első járványok 2003-ban zajlottak, ebből a járványsorozatból mindössze kettő, különböző telepről származó izolátum állt rendelkezésre. A járványok visszatérésének megelőzésére inaktivált telepspecifikus vakcinát állítottak elő, amely a telepről izolált törzs mellett két Magyarországon elterjedt *P. multocida* törzs elleni komponenst is tartalmazott. A vakcina alkalmazása mellett a járványok abbamaradtak, és egészen 2006-ig nem tört ki baromfikolera járvány. 2006-ban viszont változatlan vakcina és vakcinázási protokoll mellett súlyos, nagy veszteségeket okozó járványok törtek ki a cég különböző telepein egymást követően. Bár a járványok 2006 őszen megszűntek, sporadikus baromfikolera miatti elhullások még 2006 végén is előfordultak. Összesen 19, ezekből a járványokból származó, valamint négy járványtanilag független (földrajzilag távol tartott állományból származó) izolátumot

vizsgáltunk meg. Emellett az előző két esetből származó törzsekkel is összehasonlítottuk az izolátumokat.

A munka során a *P. multocida* izolátumok mellett a volt Debreceni Állategészségügyi Intézet és az Avilab Kft. *R. anatipestifer* törzsgyűjteményében található izolátumokat vizsgáltunk. Az izolátumok különböző tiszántúli és Duna-Tisza közti kacsá- és lúdállományokból származtak, az állományokból helyszínen gyűjtött mintákból, moribund vagy elpusztult állatok szerveiből illetve a volt Intézetbe beküldött állatok szerveiből származtak, tenyésztésük és azonosításuk a megfelelő protokollok szerint történt. Összesen 38 törzset vizsgáltunk meg.

Módszerek

A munka során species- illetve szerocsoport-specifikus PCR-kat, PCR-alapú tipizáló eljárásokat és pulzáló mezejű gélelektroforézist alkalmaztunk.

A bakteriális genomi DNS-t hőkezeléssel illetve Chelex-100 gyanta (Bio-Rad) segítségével tisztítottuk. A hőkezeléses tisztításhoz a 24 órás tiszta levestenyészetből (agy-szív kivonat leves) egy kacsnyit desztillált vízben vagy TE-pufferben (100 mM Tris, 10 mM EDTA) felszuszpendáltunk, majd 15 percig 98 °C-on inkubáltuk. A gyantás tisztításhoz a szuszpenzióhoz 6% Chelex-100-at adtunk, 20 percig 65 °C-on, majd 10 percig 100 °C-on, végül 5 percig –20 °C inkubáltuk. A *R. anatipestifer*-specifikus PCR teszteléséhez használt klinikai mintákból a DNS-t homogenizálás után szintén Chelex-100 gyanta alkalmazásával tisztítottuk.

A *P. multocida* fajhoz tartozást és a buroktípust egy irodalomban leírt multiplex PCR segítségével határoztuk meg (Townsend és mtsai, J Clin Microbiol. 2001;39(3):924-9). A *R. anatipestifer* azonosítására egy új PCR-t dolgoztunk ki. A rendelkezésre álló *R. anatipestifer* izolátumok közül ötöt 16S rDNS szekvencia alapján pontosan azonosítottunk, hogy a biokémiai azonosítás eredményét megerősítsük. A génbankban (www.ncbi.nih.gov) *in silico* tesztelés után nem találtunk kellően specifikus primerpárt tervezésére alkalmas szekvenciát, ezért az izolátumok bélbaktériumokra jellemző repetitív intergénikus konszenzus szekvenciákon alapuló (ERIC) -PCR ujjlenyomatában egy kb. 700 bp hosszú közös fragmentumot öt különböző ERIC-PCR ujjlenyomatot reprezentáló öt izolátum esetén megszekvenáltattunk (Biomi Kft., Gödöllő). A kapott szekvenciákból készült 669 bp hosszú konszenzus szekvenciát használtuk a primerek tervezéséhez. A megtervezett primerpár

(669AF: 5'-TTACCGACTGATTGCCTTCTAG-3'

-669AR: 5'-AGAGGAAGACCGAGGACATC-3') alkalmazásával optimalizáltuk a PCR elegy összetételét. A PCR reprodukálhatóságának tesztelését több különböző PCR készülékben (Perkin-Elmer DNA Thermal Cycler; Bio-Rad GeneCycler; Bio-Rad MyCycler; Bio-Rad ICycler) végeztük, illetve egy másik PCR diagnosztikai laboratóriumban, a volt Országos Állategészségügyi Intézet Bakteriológia Osztályán végezték. A módszer specifitását 38 *R. anatipestifer* izolátumon és néhány heterológ baromfiból izolálható kórokozón (*Mycoplasma synoviae*, *M. meleagridis*, *M. gallisepticum*, *M. iowae*, *Ornithobacterium rhinotracheale*, *Bordetella avium*, *Haemophilus paragallinarum*, *Escherichia coli*, *Salmonella* Enteritidis, *S. Infantis*, *S. Typhimurium*, *S. Virchow*, csirke fertőző bronchitis vírus, *P. multocida*) végeztük. A fő diagnosztikai problémát jelentő *P. multocida* esetén a 16 Heddleston-szerotípust reprezentáló tesztörzsek mindegyikével elvégeztük a tesztelést. Bár a PCR kidolgozásával eredeti célunk a *R. anatipestifer* gyakran nehézkes hagyományos azonosításának kiváltása volt, a módszert 13 *Riemerella* fertőzésre gyanús állatból származó klinikai mintán (tüdő-légcső kompozit minták, agyburok minták, orrmelléküreg minták és egy orrtampon minta) is elvégeztük.

A *P. multocida* esetén az izolátumok tipizálására egyrészt ERIC-PCR-t valamint az első járványsorozat vizsgálatokor random amplifikált polimorf DNS (RAPD) módszert, másrészt pulzáló mezejű gélelektroforézist (PFGE) alkalmaztunk. Mindegyik módszert irodalmi protokollok alapján (Amonsin és mtsai. J Clin Microbiol. 2002;40(8):3025-31.; Chalus-Dancla és mtsai. Vet Microbiol. 1996;52(1-2):91-102.; Lainson és mtsai. J Clin Microbiol. 2002;40(2):588-93.) végeztük. *R. anatipestifer* tipizálására ERIC-PCR-t, *Salmonella* Enteritidis repetitív elem (SERE)-PCR-t és BOX-PCR-t, valamint PFGE-t adaptáltunk és alkalmaztunk, a *R. anatipestifer* PFGE során SmaI enzimmel (Promega) emésztettünk.

A kapott repetitív elem alapú PCR, RAPD és PFGE mintázatokat a Fingerprinting II szoftver (Bio-Rad) segítségével elemeztük. A hasonlóságok leírására a Dice koefficiens, a csoportanalízisre az UPGMA módszert alkalmaztuk. Mindegyik esetben elvégeztük a különböző módszerek eredményeinek együttes értékelését lehetővé tevő kompozit analízist is.

Eredmények és következtetések

Az első baromfikolera járványsorozat

A tizenhat izolátum mindegyike A buroktípusba tartozó *P. multocida*-nak bizonyult. Mindegyik izolátum érzékeny volt penicillinre, ceftiofurra, trimetoprim+sulfamethoxazol-ra, neomycinre és fluorokinolonokra, rezisztens volt nalidixsavra és tetraciklinekre. A buroktípus meghatározása illetve a rezisztenciakép alapján tehát nem tudtuk elkülöníteni a törzseket egymástól. A RAPD alapján a B tulajdonos állományából származó izolátumok a 2. számú izolátum kivételével teljesen egyforma mintázatot mutattak, amely megegyezett a C tulajdonos állományából származó 3. számú izolátuméval. Ugyancsak egyformák voltak az 1., 4., 5. és 6. számú, A, D és E tulajdonosok állományából származó izolátumok mintázatai. Hasonló eredményt kaptunk ERIC-PCR és PFGE alkalmazásával, bár a PFGE módszerrel a 2. számú izolátum mintázata is a B tulajdonos állományából származó többi izolátum mintázatához volt hasonló.

A molekuláris tipizálás segítségével tehát két nagy rokon csoportot lehetett megkülönböztetni. Az elsőbe az összes B tulajdonos állományából származó izolátum és a C tulajdonos állományából származó egyetlen izolátum tartozott. A másik nagy rokon csoportba a másik három tulajdonos állományaiból izolált Pasteurellák tartoznak.

Az eredmények alapján retrospektíve a következő járványtani kapcsolatrendszert valószínűsítettük. A területen két különböző A buroktípusú *P. multocida* törzs okozott járványokat. Az egyik az A tulajdonos állományában 2001-től 2002-ig fennmaradva, 2002-ben újabb járványt okozott, majd áterjedt D és E tulajdonosok állományaira. A másik törzs B és C tulajdonosok állományai között terjedhetett, és B tulajdonos állományában tartósan fennmaradva többször is járványt okozott. Mivel az állományok között tudomásunk szerint nem volt állatmozgás, a transzmisszió emberi közvetítéssel vagy vadállatok segítségével valósulhatott meg.

A második baromfikolera járványsorozat

Az első három izolátum és az F jelű telepről származó összesen két izolátum A buroktípusúnak, míg a többi 22 izolátum F buroktípusúnak bizonyult. Az ERIC-PCR és a PFGE alapján három rokonsági csoportot mutattunk ki. Az egyikbe az első három (A buroktípusú, 1998-ból származó) izolátum tartozott, a másodikba az F jelű telepen 2001-ben

kitört két járványból származó két (A buroktípusú) izolátum, a harmadikba pedig a 2000 és 2003 között izolált összes többi (F buroktípusú) izolátum.

Az eredmények alapján az 1998-as járványokat követően egy új, F buroktípusú törzs behurcolása történt meg. Ez a cég hat érintett pulykatelepe közül ötön elterjedt, és több visszatérő járványt okozott. Ez a törzs egy ismeretlen közös rezervoárban (rezervoárokbán) tartósan fennmaradt, a telepeket ebből a rezervoár(ok)ból érthette el. A fertőzést a rezervoár és az állományok között közvetíthette takarmány vagy a szállítójárművek szennyezett belseje. A vadállatok közvetítő szerepe a járványok nagy térbeli és időbeli távolsága miatt nem valószínű. A hatodik telepen (F) egymással rokon, de nem azonos törzs okozott két egymást követő járványt, amelyek az 1998-as törzstől is különböztek. Utóbbi telepet az F buroktípusú törzs nem érte el.

Az izolátumok mindegyike érzékeny volt penicillinre, ceftiofurra, trimethoprim+sulfamethoxazol-ra, tertaciklinekre, és rezisztens neomycinre és nalidixsavra. Az első nyolc izolátum, valamint az F telepről származó 15 és 16 számú két izolátum fluorokinolonokra érzékeny volt, a többi (9-14 és 17-27) izolátum pedig rezisztens. Mivel a fentiek alapján egyazon törzshöz tartozó genetikailag rokon izolátumokról van szó, a fluorokinolon rezisztencia kialakulását figyeltük meg a törzsben.

Az eddig ismertett két eset egyik tanulsága, hogy a megelőzés (járványvédelem) során elkövetett hibák felderítésével nagy veszteségek előzhetőek meg. Az alkalmazott módszerek segítségével megkülönböztethetővé tehető az új törzs behurcolása a perzisztens törzs által okozott recidívától. Perzisztencia esetén megfelelően széles körű mintavételezéssel a rezervoár felderíthető, így azonosítható az a pont a járványvédelmi intézkedések folyamatában, amely elégtelen volta lehetővé teszi a törzs tartós fennmaradását.

Ha tehát a fenti két eset retrospektív analízise helyett az első néhány járványkitörést követően a járványokból kitenyészett izolátumok tipizálását rutinszerűen elvégzik, a perzisztencia igazolásával az első esetben öt, a másodikban akár 12 járványt is megelőzhetővé lehetett volna tenni. Ha a betegség okozta nagy veszteségeket figyelembe vesszük, a vizsgálatok komoly kárt előzhettek volna meg, így alkalmazásuk, meglehetősen magas költségük ellenére is, költséghatékony lett volna.

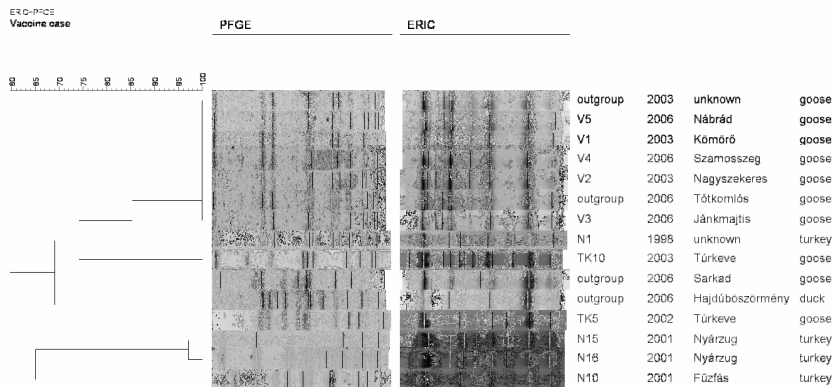
A harmadik baromfikolera járványsorozat

A járványsorozatból származó mind a 19 izolátum A buroktípusúnak bizonyult. A járványsorozat izolátumai mind ERIC-PCR-rel mind a PFGE-vel megkülönböztethetetlenek

voltak egymástól. Érdekes, hogy a járványtanilag független kontroll törzsek közül kettő szintén megkülönböztethetetlen volt a 19 járványsorozat alkotta rokonsági csoporttól. Ez arra utalhat, hogy létezik egy a régióban széles körben elterjedt virulens klón. Az első és a második járványsorozatot reprezentáló törzsek és a másik két járványtanilag független kontroll viszont világosan különbözött a harmadik járványsorozatot okozó törzstől.

A harmadik járványsorozat egyes izolátumainak (V1-V5; a többi 14 izolátum mintázatai mindkét módszer esetén megkülönböztethetetlenek voltak), a vizsgált négy járványtanilag független izolátumnak (outgroup) és az első (TK5, TK10) illetve a második (N1, N10, N15, N16) járványsorozatból izolált különböző törzseket reprezentáló izolátumnak az ERIC-PCR és a PFGE mintázatok együttes értékelésével készült törzsfája.

A járványsorozat tehát, az előző két esetben tapasztaltakhoz hasonlóan, egy törzs éveken keresztül fennálló perzisztenciájára volt visszavezethető. Jelen harmadik eset érdekessége, hogy a törzs a telepspecifikus (az egyik 2003-as izolátumból készített) vakcina rendszeres alkalmazása mellett maradt fenn az állományban. Bár a perzisztenciát igazoltuk, adataink alapján nem dönthető el pontosan, hogy a járványok 2006. évi kiújulását mi okozta. Lehetséges magyarázat, hogy valamilyen újonnan fellépő, szokatlan stressz érte az állatokat, bár ez ellen szól az, hogy több telep is érintett volt, valamint hogy a járványokat hónapokon keresztül sporadikus esetek követték. Elképzelhető, hogy a 2006-ban alkalmazott vakcina nem volt megfelelő (például nem megfelelő tárolás miatt), illetve a vakcinázási protokoll hibája is előidézhette a betegség elterjedését.

A vizsgálatok tanulsága kettős. Egyrészt mindenképpen szükséges a vakcina és a vakcinázási protokoll ellenőrzése, hiszen az adott törzs ellen addig jól védő vakcina hatékonyságát veszítette. Másrészt talán még fontosabb a tartós fennmaradást elősegítő

tényezők és a fennmaradás helyének (tünetmentes állatok, ólak berendezési tárgyai, telepi rágcsálók vagy más állatok) felderítése. Hasonlóan az előző esethez, itt is fontos adat lenne a telepek közötti terjedés módjának kiderítése. Egy valószínű terjesztő közeg lehet a libák tépését végző brigád, az ő szerepükre utal az is, hogy a járványok kitörésének sorrendje követte a tépőcsapat telepről telepre haladását.

A *Riemerella anatipestifer* kimutató PCR

A 16S rDNS szekvenálásával azonosított öt törzs mindegyike 99% egyezést mutatott a génbanki *R. anatipestifer* 16S rDNS szekvenciákkal. Ezzel igazolódott az általunk alkalmazott hagyományos módszer (biokémiai tesztek) alkalmassága a *R. anatipestifer* azonosítására.

A megtervezett primerpár (669AF-669AR, lásd fentebb) működése a következő PCR elegyben volt optimális: 50 µl végtérfogatban 1x PCR pufferben 2,5 mM MgCl₂, 2mM dNTP mix, 0,1 µg/µl BSA, 0,5-0,5 µM primerek, 1U/50 µl Taq polimeráz enzim (Fermentas). Az optimális PCR program pedig 94 °C-on 4 percig végzett kezdeti denaturáció után 95°C 1 perc, 55°C 1 perc, 72 °C 1 perc hőprofilú 35 ciklusból és az azt követő 72 °C 7 perc végső lánchosszabbító lépésből állt. Ez az elegy és program az összes kipróbált PCR készüléken megfelelően működött.

A PCR az összes tesztelt *R. anatipestifer* izolátummal a várt 546 bp nagyságú terméket adta, míg heterológ kórokozókkal, köztük a 16 különböző *P. multocida* szerotípust reprezentáló referenciatörzsszel minden esetben negatív eredményt adott. A szervmintákból a PCR eredménye a tenyésztéssel megegyező volt. Ezek alapján felvetődik a módszer diagnosztikai alkalmazhatóságának lehetősége, azonban ennek tisztázására további vizsgálatok szükségesek.

Mivel a kórokozó azonosítása a hagyományos tesztekkel nehézkes és néha nem egyértelmű, a leírt módszer pontosabb és gyorsabb lehetőséget adva a *R. anatipestifer* azonosítására segíti a betegség diagnosztikáját.

A *Riemerella anatipestifer* izolátumok vizsgálata

Az ERIC-PCR, a SERE-PCR és a BOX-PCR közül az ERIC-PCR jól kiértékelhető ujjlenyomatokat adott, míg a másik két PCR nem, így utóbbi kettő optimalizálását nem folytattuk tovább.

A 38 vizsgált izolátum között ERIC-PCR-rel hat rokon csoportot, egy hasonló izolátumpárt és öt a csoportoktól független izolátumot mutattunk ki, míg a PFGE öt rokonsági csoportba sorolt összesen 23 izolátumot, kijelölt három hasonló izolátumpárt, míg nyolc izolátumot csoportfüggetlennek mutatott. A csoportok az izolálás helyét és idejét tekintve nem voltak homogének, tehát a vizsgált területen a *R. anatipestifer* számos törzse van egyidejűleg jelen, és ezek a különböző telepek között esetenként nagy távolságokra is terjedhetnek. Az endémiás klónok terjedéséért leginkább különböző vadmadarak lehetnek felelősek.

Az eredmények összefoglalása

1. Igazoltuk, hogy mindhárom járványsorozat egy-egy *P. multocida* törzs perzisztenciájára volt visszavezethető, a harmadik esetben a vakcina hatástalanságának okát is megvizsgáltuk. A módszerek valós időben (nem retrospektív módon) történő alkalmazása kulcsinformációt szolgáltathatott volna a járványsorozat jelentős részének megelőzéséhez, így a munka bemutatja a módszerek potenciális hasznosíthatóságát az állatorvosi diagnosztikában.
2. A második járványeset során igazoltuk, hogy a perzisztáló törzs másodlagosan fluorokinolon rezisztenciát szerzett.
3. Egy közös ERIC-PCR fragmentumból kiindulva *R. anatipestifer* specifikus PCR-t dolgoztunk ki, optimalizáltunk és teszteltünk. A módszer pontosan azonosítja a baktériumot, előzetes eredményeink alapján alkalmas lehet a baktérium különböző mintákból való közvetlen kimutatására is.
4. A *P. multocida* esetén alkalmazott módszerekből kiindulva *R. anatipestifer* tipizálására alkalmas ERIC-PCR és PFGE módszert állítottunk be. Ezek segítségével felmérve Délkelet-Magyarországról származó izolátumok diverzitását megállapítottuk, hogy a törzsek eloszlása sem térben, sem időben nem homogén, tehát a kórokozó endémiás jelenlétét valószínűsíthető.
5. A munka bemutatja a molekuláris tipizáló módszerek alkalmazhatóságát az állategészségügyi diagnosztikában, és modellként szolgálhat további állategészségüggyel kapcsolatos felhasználási területekhez.

Köszönetnyilvánítás

Témavezetőimnek, Dr. Kiss Istvánnak és Prof. Dr. Gergely Lajosnak.

Rendesné Székely Évának, Szedlák Erzsébetnek és Incze Attilának a technikai segítségért.

Dr. Bistyák Andreának és Dr. Turcsányi Ibolyának a törzsek izolálásában és azonosításban nyújtott segítségért.

Dr. Magyar Tibornak az ismert buroktípusú *P. multocida* törzsekért.

Toldy Tündének a *Riemerella anatipestifer* izolátumok gyűjtésében nyújtott segítségért.

Dr. Szarka Krisztinának, Dr. Majoros Lászlónak és Dr. Nógrády Noéminek a dolgozat korábbi verziójának kritikus elolvasásáért.

A volt Debreceni Állategészségügyi Intézet minden dolgozójának.

Az Orvosi Mikrobiológiai Intézet minden dolgozójának.

Közlemények

Az értekezésben felhasznált közlemények

1. **G. Kardos**, I. Turcsányi, A. Bistyák, J. Nagy, I. Kiss: Application of molecular epidemiology methods to study breakthrough outbreaks occurring in vaccine-protected poultry stocks. Közlésre benyújtva.
2. I. Kiss, **G. Kardos**, J. Nagy, M. Tenk and E. Ivanics: DNA-fingerprinting of *Riemerella anatipestifer* isolates. Vet. Rec. 2007. 160: 26-28.
IF(2005): 1,017 idézve: 0
3. **G. Kardos**, J. Nagy, M. Antal, A. Bistyák, M. Tenk, I. Kiss: Development of a novel diagnostic PCR assay specific for *Riemerella anatipestifer*. Lett. Appl. Microbiol. 2007. 44: 145-148.
IF(2005): 1,440 idézve: 0
4. **G. Kardos**, I. Kiss: Molecular epidemiology investigation of outbreaks of fowl cholera in geographically related poultry flocks. J Clin Microbiol. 2005, 43(6): 2959-61.
IF(2005): 3,537 idézve: 2

Egyéb közlemények

1. **G. Kardos**, T. Farkas, M. Antal, N. Nógrády, I. Kiss: Novel PCR assay for identification of *Salmonella enterica* serovar Infantis. Lett Appl Microbiol. Közlésre elfogadva.
2. G. Sóczó, **G. Kardos**, P. M. McNicholas, E. Falusi, L. Gergely, L. Majoros: Posaconazole susceptibility testing against *Candida* species: Comparison of broth microdilution and Etest methods. Mycoses. 2007. 50 (3):178-182
IF(2005): 0.765 idézve: 0
3. A. Bistyák, S. Kecskeméti, R. Glávits, I. Tischler, S. T. Nagy, **G. Kardos**, I. Kiss: Pacheco's disease in a hungarian zoo bird population: a case report. Acta Vet. Hung. 2007. 55 (2): 213-218
IF(2005): 0,530 idézve: 0
4. T. Farkas, M. Antal, L. Sámi, P. Germán, S. Kecskeméti, **G. Kardos**, S. Belák, I. Kiss: Rapid and simultaneous detection of avian influenza and Newcastle disease viruses by duplex polymerase chain reaction assay. Zoonoses Public Health. 2007 54: 38-43
IF(2005): 1,505 idézve: 0
5. L. Majoros, I. Szegedi, **G. Kardos**, Cs. Erdész, J. Kónya, Cs. Kiss: Slow response of invasive *Candida krusei* infection to amphotericin B in a clinical time-kill study. Eur. J. Clin. Microbiol. Infect. Dis. 2006. 25 (12): 803-806
IF(2005): 2,061 idézve: 0

6. I. Kiss, P. Germán, L. Sámi, M. Antal, T. Farkas, **G. Kardos**, S. Kecskeméti, Á. Dán, S. Belák: Application of real-time RT-PCR utilising lux (light upon extension) fluorogenic primer for the rapid detection of avian influenza viruses. *Acta Vet. Hung.* 2006. 54 (4): 525-533
IF(2005): 0,530 idézve: 0
7. A. Csagola, S. Kecskeméti, **G. Kardos**, I. Kiss and T. Tuboly: Genetic characterization of type 2 porcine circoviruses detected in Hungarian wild boars. *Arch. Virol.* 2006, 151(3): 495-507
IF(2005): 1,819 idézve: 0
8. L. Majoros, **G. Kardos**, B. Szabó, and M. Sipiczki: Caspofungin Susceptibility Testing of *Candida inconspicua*: Correlation of Different Methods with the Minimal Fungicidal Concentration. *Antimicrob. Agents Chemother.* 2005, 49(8): 3486-8.
IF(2005): 4,379 idézve: 1
9. Majoros, L., **G. Kardos**, P. Feiszt, B. Szabó: Efficacy of amphotericin B and flucytosine against fluconazole-resistant *Candida inconspicua* clinical isolates. *J. Antimicrob. Chemother.* 2005, 56(1): 253-4.
IF(2005): 3,886 idézve: 1
10. Szládek, G., A. Juhasz., **G. Kardos**, K. Szóke, T. Major, I. Sziklai, I. Tar, I. Márton, J. Kónya, L. Gergely, K. Szarka: High co-prevalence of genogroup 1 TT virus and human papillomavirus is associated with poor clinical outcome of laryngeal carcinoma. *J Clin Pathol.* 2005, 58(4):402-5
IF(2005): 2,170 idézve: 3
11. Majoros, L., **G. Kardos**, B. Szabó, M. Kovács, A. Maráz: Fluconazole susceptibility testing of *Candida inconspicua* clinical isolates: comparison of four methods. *J Antimicrob Chemother.* 2005, 55(2):275-6
IF(2005): 3,886 idézve: 2
12. Kiss, I., **G. Kardos**, L.H. Farkas: Baktérium törzsek tipizálása DNS ujjlenyomat technikákkal (Szemleciikk) *Magyar Állatorvosok Lapja* 2004, 126(3):161-6
IF(2004): 0,158 idézve: 1
13. Majoros, L., **G. Kardos**, Á. Belák, A. Maráz, L. Asztalos, E. Csánky, Z. Barta, B. Szabó: Restriction enzyme analysis of ribosomal DNA shows that *Candida inconspicua* clinical isolates can be misidentified as *Candida norvegensis* with traditional diagnostic procedures. *J Clin Microbiol.* 2003, 41(11):5250-3.
IF(2003): 3,489 idézve: 4
14. Majoros L, **Kardos G**, Pócsi I, Szabó B.: Distribution and susceptibility of *Candida* species isolated in the Medical University of Debrecen. *Acta Microbiol Immunol Hung.* 2002, 49(2-3):351-61
IF: - idézve: 2

Idézhető absztraktok

1. (Abstr.) **Kardos G.**, Sóczó G., McNicholas P., Falusi E., Hegedűs J., Majoros L.: Time-kill studies show that posaconazole is fungicidal against some *Candida* species. The 16th Congress of the International Society for Human and Animal Mycology, Paris, France, 2006. Poster No P-0089.
IF: 1.46 idézve: 0
2. (Abstr) Tóth B., Falusi E., Miszti C., Borbély Á., **Kardos G.**, Majoros L. Comparison of MICRONAUT-*Candida*, a new yeast identification system to API ID32C. The 16th Congress of the International Society for Human and Animal Mycology, Paris, France, 2006. Poster No P-0428.
IF: 1.46 idézve: 0
3. (Abstr) Sóczó G., McNicholas P., **Kardos G.**, Falusi E., Majoros L. Further studies on fungicidal activities of posaconazole 46th Annual Interscience Conference on Antimicrobial Agents and Chemotherapy, Washington D.C., Abstr. A-2151. 2006 (poster)
IF: 4,379 idézve: 0
4. (Abstr) Majoros L., **Kardos G.**, McNicholas P.: Determination of minimal inhibitory and minimal fungicidal concentrations of posaconazole against four human pathogenic *Candida* Species. Abstr. M-1611. 45th Annual Interscience Conference on Antimicrobial Agents and Chemotherapy, Washington D.C., 2005 (poszter)
IF: 4,216 idézve: 0
5. (Abstr) **G. Kardos** and L. Majoros: Comparison of colonizing ability of *Candida albicans* and *Candida dubliniensis* in murine model. 2002. Abstr. Mycoses, 45, Suppl. 2., p. 30
IF(2002): 0,545 idézve: 0

Előadások, poszterek

1. L. Majoros, C. Miszti, **G. Kardos**, I. Andirkó, B. Szabó: Repeated positive *Candida* cultures from male urine samples, 1st Joint meeting of the Slovenian Society for Microbiology and the Hungarian Society for Microbiology, Keszthely, 2000. (előadás)
2. L. Majoros, C. Miszti, **G. Kardos**, I. Andirkó, B. Szabó: Fungal sepsis in newborns and childhood. 1st Joint meeting of the Slovenian Society for Microbiology and the Hungarian Society for Microbiology, Keszthely, 2000. (előadás)
3. **Kardos G.**, Majoros L., Erdész Cs.: Egy ritka patogén, *Candida dubliniensis* izolálása és azonosítása. Ph.D.konferencia, Debrecen, 2001. (előadás)
4. Erdész Cs., **Kardos G.**, Miszti C., Majoros L., Szikszay E., Szegedi I., Kiss Cs.: Szisztémás gombafertőzések neutropéniás betegekben – korszerű diagnosztika és kezelés. Magyar Gyermekaneszteziológiai és Intenzív Terápiás Társaság Országos Tudományos Ülése, Debrecen, 2001. (előadás)
5. Majoros L., **Kardos G.**, Miszti C., Szabó B.: Vesetranszplantált betegek vizeletéből kitenyésztett kórokozók species szerinti megoszlása és rezisztenciája. Magyar Kemoterápiás Társaság Közgyűlése, Hajdúszoboszló, 2001. (előadás)

6. Majoros L., Miszti C., **Kardos G.**, Szabó B.: A cefepime, az imipenem, a meropenem és a piperacillin/tazobactam in vitro érzékenységének összehasonlító vizsgálata vegyes klinikai anyagból gram-negatív baktériumok esetén Magyar Kemoterápiás Társaság Közgyűlése, Hajdúszoboszló, 2001. (előadás)
7. Majoros L., **Kardos G.**, Miszti C., Szabó B.: Klinikai anyagból izolált sarjadzó gombák species szintű eloszlása és antimikotikumok iránti érzékenysége. Magyar Mikrobiológiai Társaság Jubileumi Nagygyűlése, Balatonfüred, 2001. (előadás)
8. **Kardos G.**, Majoros L., Erdész Cs., Miszti C., Szabó B.: Egy ritka patogén, *Candida dubliniensis* izolálása és azonosítása. Magyar Mikrobiológiai Társaság Jubileumi Nagygyűlése, Balatonfüred, 2001. (előadás)
9. **Kardos G.**, Majoros L.: *Candida albicans* és *Candida dubliniensis* kolonizációs képességének összehasonlítása egér modellben. Ph.D. konferencia, Debrecen, 2002. (előadás)
10. **Kardos G.**, Majoros L.: *Candida albicans* és *Candida dubliniensis* kolonizációs képességének összehasonlítása egér modellben. II. Magyar Mikológiai Konferencia, Szeged, 2002. (poszter)
11. Majoros L., **Kardos G.**, Pócsi I., Szabó B., Miszti C. (2002) Sarjadzó gombák kóroki szerepe az egyes testtájak fertőzései esetén. Ritkábban izolálható *Candida* speciemek klinikai jelentősége. II. Magyar Mikológiai konferencia, Szeged, 2002. (előadás).
12. **G. Kardos** and L. Majoros: Comparison of colonizing ability of *Candida albicans* and *Candida dubliniensis* in murine model. 8th Congress of the European Confederation of Medical Mycology, Budapest, 2002. (poszter)
13. L. Majoros, **G. Kardos**, C. Miszti, J. Szabó, B. Szabó: Changes in species distribution of yeasts isolated in the University of Debrecen during a six year period. (előadás) 23rd International Specialised Symposium on Yeasts, Budapest, 2003
14. **G. Kardos**, A. Maráz, Á. Belák, M. Sápy, G. Reményi, L. Majoros and B. Szabó: Comparison of different methods for fluconazole susceptibility testing of *Candida inconspicua* (poszter). 23rd International Specialised Symposium on Yeasts, Budapest, 2003.
15. M. Kovács, Á. Belák, L. Majoros, **G. Kardos**, A. Maráz: Molecular characterization of *Candida inconspicua* clinical isolates (poszter) 23rd International Specialised Symposium on Yeasts, Budapest, 2003.
16. G. Szládek, A. Juhász, **G. Kardos**, T. Major, I. Tar, L. Gergely, K. Szarka: Co-infection with TTV may increase the oncogenic effects of HPV infection in laryngeal carcinomas. 2nd Joint meeting of the Slovenian Society for Microbiology and the Hungarian Society for Microbiology, Balatonfüred, 2003. (előadás)
17. Majoros L., **Kardos G.**, Miszti C., Szabó J., and Szabó., B. (2003) In vivo investigation of fluconazole resistance in case of *Candida inconspicua*. In program and Abstracts of the

14th International Congress of the Hungarian Society for Microbiology, Budapest, 2003
Abstract M-13.

18. **G. Kardos**, L. Majoros: Comparison of in vitro development of fluconazole resistance in *Candida albicans* and *Candida dubliniensis*. 2nd Joint meeting of the Slovenian Society for Microbiology and the Hungarian Society for Microbiology, Balatonfüred, 2003. (előadás)
19. **G. Kardos**, I. Kiss: Molecular fingerprinting of avian *Pasteurella multocida* isolates from Hungary. 2nd Joint meeting of the Slovenian Society for Microbiology and the Hungarian Society for Microbiology, Balatonfüred, 2003. (előadás)
20. **Kardos G.**, Kiss I.: Baromfikolera járványok molekuláris epidemiológiai vizsgálata. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2004. (előadás)
21. **Kardos G.**, Kiss I.: Különböző eredetű *Salmonella* Enteritidis törzsek DNS-ujjlenyomat vizsgálata. Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2004. (előadás)
22. **Kardos G.**, Majoros L.: Különböző testtájokról 2000-2003 között izolált *Candida* törzsek amphotericin B és flukonazol iránti érzékenységének összehasonlító vizsgálata Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2004. (előadás)
23. **Kardos G.**, Pappné Falusi E., Bódi T., Szabó B., Majoros L.: Amphotericin B, vorikonazol és 5-fluorocitozin in vitro aktivitása *Candida inconspicua* ellen. III. Magyar Mikológiai Konferencia, Mátraháza, 2005. (poszter)
24. Majoros L., **Kardos G.**, Pappné Falusi E., Hegedűs J., Szabó B., Sipiczki M.: *Candida inconspicua* klinikai izolátumok érzékenysége caspofungin iránt. III. Magyar Mikológiai Konferencia, Mátraháza, 2005. (előadás)
25. **G. Kardos**, L. Majoros: Genetic diversity of *Candida albicans* strains isolated from oral, urine and blood samples. 1st Central European Forum for Microbiology, Keszthely, Hungary, 2005. (előadás)
26. **G. Kardos**, M. Antal, I. Tóth, I. Kiss, B. Nagy: Genetically related clusters among hungarian *Escherichia coli* O157 EHEC and EPEC strains. 1st Central European Forum for Microbiology, Keszthely, Hungary, 2005. (előadás)
27. L. Majoros, **G. Kardos**, P. McNicholas: Determination of Minimal Inhibitory and Minimal Fungicidal Concentrations of Posaconazole against Four Human Pathogenic *Candida* Species. Abstr. M-1611. 45th Annual Interscience Conference on Antimicrobial Agents and Chemotherapy, Washington D.C., 2005 (poszter)
28. **Kardos G.**, Farkas T., Kiss I.: Ételfertőzést okozó baktériumok előfordulásának vizsgálata csirkeállományokban. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2006. (előadás)
29. **G. Kardos**, M. Antal, I. Tóth, I. Kiss, B. Nagy: Discrimination between *E. coli* O157 isolates using PCR-mediated fingerprinting based on SER element. 16th European Congress of Clinical Microbiology and Infectious Diseases, Nice, France, 2006. (poszter)

30. **Kardos G.**, Antal M., Bistyák A., Turcsányi I., Kiss I.: Baktériumok nyomon követése DNS-ujjlenyomat technikákkal: felmérő vizsgálatok és esettanulmányok. 14. Derzsy Napok, Eger, 2006. (előadás)
31. Tóth B., Falusi E., Miszti C., Borbély Á., **Kardos G.**, Majoros L. Sarjadzó gombák azonosításának összehasonlító vizsgálata Micronaut-Candida és API ID 32C panelek segítségével. Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
32. Sóczó G., **Kardos G.**, Falusi E., Miszti C., McNicholas P., Majoros L. Posaconazol fungicid hatásának a vizsgálata az idő-ölés görbék segítségével különböző Candida fajok ellen. A Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
33. **G. Kardos**, T. Farkas T., Nógrády N., Kiss I. 2006 MMT (Keszthely, okt17-20): Development and optimization of a PCR assay specific to Salmonella enterica serovar Infantis. Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
34. **G. Kardos**, L. Fodor, I. Kiss: A pulsed-field gel electrophoresis protocol for typing of Hungarian Histophilus somni isolates. A Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
35. **G. Kardos**, T. Farkas, A. Bistyák, I. Turcsányi, I. Kiss: Isolation of Arcobacter cryaerophilus and A. skirrowi from Hungarian broiler samples. A Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
36. T. Farkas, **G. Kardos**, A. Bistyák, I. Turcsányi, I. Kiss: Detection of potential food-borne pathogens from stool samples of broiler chickens. A Magyar Mikrobiológiai Társaság Nagygyűlése, Keszthely, 2006. (előadás)
37. Ungvári A., **Kardos G.**, Nógrády N., Turcsányi I., Pászti J., Spinu M., Kiss I.: Csirke eredetű Salmonella enterica serovar Infantis törzsek molekuláris epidemiológiai vizsgálata. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2006. (előadás)
38. **Kardos G.**, Kiss I.: Csatlakozás a Pulsenet-Europe nemzetközi molekuláris járványtani figyelőhálózathoz. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2006. (előadás)
39. **Kardos G.**, Nagy J., Bistyák A., Kiss I.: Telepspecifikus vakcinával védett lúdállományokban ismétlődő áttörésező baromfikolera járványok molekuláris járványtani vizsgálata. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2006. (előadás)
40. **Kardos G.**, Mészáros J., Galántai Zs., Turcsányi I., Bistyák A., Farkas T., Juhász Á., Damjanova I., Pászti J., Kiss I.: Termotoleráns Campylobacter és Arcobacter fajok előfordulásának vizsgálata csirke eredetű mintákban és csirke eredetű élelmiszerben. MTA Állatorvosi Osztályának Gyűlése, Budapest, 2006. (előadás)
41. **Kardos G.**, Sóczó G., McNicholas P., Falusi E., Hegedűs J., Majoros L.: Time-kill studies show that posaconazole is fungicidal against some Candida species The 16th Congress of the International Society for Human and Animal Mycology, Paris, France, 2006 (poszter)

42. Sóczó G., **Kardos G.**, Gesztelyi R., Majoros L. In vitro and in vivo studies with *C. tropicalis* isolates, exhibiting paradoxical growth in the presence high concentration of caspofungin 8th European Congress of Chemotherapy and Infection, Budapest, Hungary, 2006 (poszter)
43. **Kardos G.**, Sóczó G., Gesztelyi R., Majoros L. Killing activity of amphotericin B against *Candida krusei* cannot be predicted by standard susceptibility testing: An in vitro comparison of methods 8th European Congress of Chemotherapy and Infection, Budapest, Hungary, 2006. (poszter)
44. **Kardos G.**, Mészáros J., Galántai Zs., Turcsányi I., Bistyák A., Juhász Á., Damjanova I., Pászti J., Kiss I. Prevalence of thermotolerant *Campylobacters* in broilers, eggs, chicken abattoir and human samples in a Hungarian county. 17th European Congress of Clinical Microbiology and Infectious Diseases, Muenchen, Germany, 2007. (poszter)

Kumulatív impakt (idézhető absztraktok nélkül): 30,407

Idegen hivatkozások száma: 16